Teol. 1852

Kovsor

KATECHIZM

Albo

NAUKA CHRZESCIANSKA

dla wygody

Ták Dźiećí máłych, iáko y Dorosłych Ludźi

Nie ylko prostego, ále tesz y godnieyszego Stanu

W Krotkich pytaniach, y odpowiedźiach

Obszerne Wiáry Swiętey Táiemnice

Do wiádomośći wszech ludźi należące,

ZAMYKAIACA.

Przez X. FRANCISZKA KOCZOROWSKIEGO

ocietatis JESU Theologa

Dla dobra dusz ludzkich

Pro Novi. do Druku ac S.Mathiae

Zá Dozwoleniem Stárszych

PODANA.

Roku Pańskiego 1735.

W SANDOMIERZU.

Drukarni J. K. M. Collegium

Societatis JESU.

APPROBATIO.

EGo infra ſcriptus, Opuſculum, cui titulus: *KATECHIZM, álbo NAUKA CHRZESCIANSKA* à Celebri Soc: JESU Theologo A. R. P. FRANCISCO KOCZOROWSKI æquè ſolidè ac eleganter Concinnatum legi: quod cùm nihil diſſonum Fidei Catholicæ & Chriſtianorum moribus contineat, dignum prælo cenſeo, utq; quantocyus, deterſâ typi ſepiâ, in lucem publicam prodeat, non his tantùm, quibus lacte, ſed & quibus ſolido cibo opus eſt, profuturum, do facultatem. Datum Cracoviæ in Collegio Majori, 4to Nonas Januarij 1735.

M. *MARTINUS WALESZYNSKI S. Th. D. & P. CANONICUS Cathedralis Cracovienſis, Montis S. Georg. in Scepuſio, & Premycovienſis Præpoſitus, Studij Generalis Univerſitatis Cracovienſis Procancellarius, Librorum per eandem Diœceſim Crac. Ordinarius Cenſor.*

mp.

Niech

NIECH BĘDZIE POCHWALONY PAN JEZUS.

ZE iuż ták wiele od Godnych Uczonych y Swiatobliwych Osob, dla pożytku Dusz ludzkich, wydánych, z prásy Drukarskiey wyszło Katechizmow; z ktorych iedne, wszystko á wszystko cokolwiek się tycze Wiáry Chrześciańskiey, obszernie y doskonále w sobie zamykáią; Drugie dla łátwieyszego samych Dźieci y ludźi prostych poięćia, niektore tyło Wiáry Swiętey Táiemnice wykłádáią. Iá zás tu, obrałem srzedni sposob, y przeto pominawszy wiele Wiary Swiętey Artykułow, ktorych wiadomość iáko nie wszystkim ludźiom koniecznie potrzebna, ták samym Uczonym zostáwiona. Umysliłem, iáko naykrotszy Kátechizm ku Dobru Dusz ludzkich do druku podáć, iednak w iego krotkośći, to wszystko zebráć, cokolwiek káżdemu Chrześćiáńskiemu Człowiekowi do wiadomości potrzebnego bydź sądźiłem; á zátym nie tyło dźieći y samo prostáctwo, ále też dorośli y poięnieysi, zá łáską Boską, będą się mieli czego náuczyć,

 z niema-

z niemałym Duſz ſwoich (iáko ſię ſpodźiewam) pożytkiem. Ktoby záś chciał, dla ſamych tylo dźieći y proſtſzych ludźi, wybrać pytánia, te ſię znáyduią z tákowym znákiem ✠ *, ále gdźie tenże ſam znák ieſt powtorzony* ✠ ✠ *tám ſą te Artykuły, ktore káżdemu, by nayproſtſzemu iákikolwiek rozum máiącemu, pod utrátą zbáwienia wiedźieć y wierzyć należy, y przeto bez wiádomośći tych táiemnic, y Wiáry o nich przez Akt rozumu uczynioney, żaden do ſpowiedźi y innych Sákrámentow nie ma bydź przypuſzczony, dla czego rzecz wielce ieſt potrzebna, żeby Spowiednicy o tych Artykułach Penitentow ſwoich nie tylo náuczyli, ále im teſz ták dopomogli, iżby o nich Akt Wiáry Boſkiey Nádprzyrodzony uczynić umieli, y uczynili, ná co ſię podáie ſpoſob.*

Numero 200.

CZĘSC I.

CZĘSC I.

O BOGU w TROYCY Swiętey Jedynym.

Pytánie 1.

CO to ieſt Kátechizm?

Odpowiedz. Káthechizm, ieſt to náuká Chrześćiáńſka, ktora pokázuie Człowiekowi, co ma wierzyć, y iák ſię ſpráwowáć, áby doſtąpił zbáwienia wiecznego.

2.

Coż tedy powinien káżdy Człowiek wierzyć?

Odpo: Káżdy Człowiek powinien naprzod wierzyć; że ieſt BOG, ktory złych ludźi piekłem karze, dobrym Niebem płáći.

3. ※

A ktoſz to ieſt ten Pan BOG?

Odpo: Ten, ktory ſtworzył Niebo y Ziemię, y wſzyſtko cokolwiek ieſt ná świećie.

4. ※

A Przed ſtworzeniem Swiátá, Niebá y ziemie, był że teſz Pan BOG?

Odpo: Był.

5. ※

Ponieważ Pan BOG był przed ſtworzeniem świátá, z kąd ſię on wziął, y od kogo ma ſuoy początek?

Odpo: Pan BOG od nikogo nie ma żadnego początku, bo ſam ieſt od Siebie, wſzyſtkie záś inne rzeczy ſwoy początek od Páná BOGA máią, iáko od ſwego Stworzyćiela.

6. ※

Dawnoſz ieſt ten Pan BOG?

Odpo: Od wiekow.

7. ※

A długoſz będźie ten Pan BOG?

Odpo: Ná wieki.

8. ※

Nie umrze teſz to kiedy Pan BOG?

Odpo: Nigdy nie umrze, bo ieſt nieśmiertelny, nieſkáźitelny, y przeto ná wieki wiekow trwać będźie.

9. ※

Gdźieſz ieſt Pan BOG?

Odpo: Wſzędźie, bo ná káżdym mieyſcu przytomny, obecny, wſzyſtko wiedzący, wſzyſtko widzący, wſzyſtkiem rządzący.

※ 10. ※

A wieleſz ieſt tákich Bogow?

Odpo: Ieden tylko w trzech Oſobách; to ieſt: BOG w TROYCY Swiętey Iedyny.

※ 11. ※

Coż to ieſt TROYCA Swięta?

Odpo: BOG Oyciec, BOG Syn, BOG

Duch

Duch Swięty, trzy Osoby, ieden Pan BOG.

12. ※

Káżdaſz Oſobá w TROYCY S. ieſt BOGIEM?

Odpo: Káżda z nich ieſt prawdźiwym Bogiem.

13. ※

Toć iáko ſą trzy Oſoby, ták też ſą trzey Bogowie?

Odpo: Nie, bo wſzytkie te trzy Osoby, iedno Boſtwo máią, y przeto tymże, á nie inſzym Bogiem ieſt Syn y Duch Swięty, ktorym Bogiem ieſt Oyciec.

14. ※

Ieſtże między temi Oſobámi iedna od drugiey ſtárſza, godnieyſza, zacnieyſza?

Odpo: Nie, ále wſzytkie ſą ſobie rowne, iednákowo godne, y zacne.

15. ※

To Oyciec nie ieſt ſtárſzy od Syna?

Od-

Odpo: Nie, bo iáko Oyciec ieſt od wiekow, ták też od wiekow rodźi Syná, ſobie wſpołiſtotnego, iedneyże z ſobą Natury, y we wſzyſtkim ſobie rownego.

16.

A Duch Swięty rodźiſz ſię też od Oycá?

Odpo: Nie, ále tylko Duch Swięty od Oycá, y od Syná, pochodźi.

17.

Syn Boſki rodząc ſię z Oycá, czyli ſię też y z Mátki iákiey rodźi?

Odpo: Nie, bo Syn Boſki rodząc ſię z Oycá przedwiecznego, nierodźi ſię po ludzku z Oycá y z Mátki, ále ſię tylko rodźi z ſamego Oycá. Ile iednak Syn Boſki ieſt Pan JEZUS, ma teſz ſwoię Mátkę.

CZĘSC

CZESC II.

O Wcieleniu Syná Boſkiego.

18.

A coſz to ieſt Pan JEZUS?

Odpo: PAN JEZUS ieſt Wtora Oſobá TROYCY Przenayświętſ Syn Boſki, ktory dla náſzego zbáwienia ſtał ſię Człowiekiem.

19.

A BOG Oyciec, álbo Duch Swięty, ſtał że ſię też Człowiekiem?

Odpo: Nie, tylko ſam Syn Boſki, ſtał ſię Człowiekiem.

20.

A przeſtał że bydź BOGIEM, gdy ſię ſtał Człowiekiem?

Odpo: Nie przeſtał bydź nigdy Bogiem, bo y ſtawſzy ſię Człowiekiem, ieſt prawdźiwym Bogiem.

21.

Cosz tedy iest Pan JEZUS, BOG czy Człowiek?

Odpo: PAN JEZUS iest rázem y prawdźiwy BOG, y prawdźiwy Człowiek.

22.

A iák że to może bydź, áby kto rázem był BOGIEM y Człowiekiem?

Odpo: Może to bydź w ten sposob, kiedy się Osobá Boska złaczy z Natura ludzką, to ná ten czas, BOG biorac y łaczac z Osoba swoia Boską naturę ludzka, stawa się Człowiekiem, nieprzestáiac bydź Bogiem, ále oraz iest Prawdźiwym Bogiem, y prawdźiwym Człowiekiem, dwie Natury, Boska y Ludzką w Osobie iedney máiąc złączone.

23.

A Pan JEZUS wiele ma w sobie Natur?

Odpo: Dwie, iednę Boską, á drugą Ludzką, obiedwie z sobą złączone w SŁOWIE Przedwiecznym, to iest w Osobie Syná Bożego.

24.

Ieżeli w Pánu JEZUSIE Chryſtuſie ſą dwie Natury, toć pewnie ſą y dwie Oſoby?

Odpo: Nie, ále tylko w nim ieſt iedna Oſobá Boſka, złączona z Naturą Ludzką, to ieſt z Duſzą y z Ciáłem Páná Iezuſowym.

25.

Albo to Pan JEZUS ma w Ciele ſwoim Duſzę?

Odpo: Ma.

26.

A mnie ſię żda, że Pan JEZUS w Ciele ſwoim niemiał Duſzy, ále tylko miasło Duſzy Boſtwo?

Odpo: Złe ći ſię to zda, bo to był błąd niektorych Heretykow, ktorzy ták rozumieli, że Pan JEZUS w Ciele ſwoim niemiał Duſzy, ále tylko Boſtwo.

27.

A iákaſz Pan JEZUS w Ciele ſwoim ma Duſzę? *Odp*:

Odpo: Ma Duſzę Ludzką od BOGA ſtworzoną,

28.

A czemuſz to Pan JEZUS oprocz Boſtwa, ma w Ciele ſwoim Duſzę ludzką?

Odpo: Oto dla tego, że ieſt prawdźiwym Człowiekiem, bo iako Człowiek bez Duſzy ludzkiey bydź niemoże, ták y Syn Boſki ſtawſzy ſię Człowiekiem, złączył ſię, nie tylko z Ciálem, ále teſz y z Duſzą w tym że ćiele zoſtáiącą.

29.

Gdźieſz ſię tákowe złączenie ſtáło?

Odpo: Oto w żywoćie Nayświętſzey Panny MARYI, ná ten czas, gdy iey Gábryel Archánioł zwiáſtowáł, SŁOWO ſtáło ſię CIAŁEM, to ieſt SŁOWO Przedwieczne Syn Boſki złączył ſię z Naturą ludzką to ieſt z Ciálem y z Duſzą od BOGA ſtworzona, ożywiaiąca Ciáło wźięte z Krwi Nayś: MARYI, ktora pocza

poczawszy w żywoćie swoim Pánieńskim Páná JEZUSA, w dźiewięć miesięcy go porodźiłá.

30.

Gdy Nayświętsza Márya Pan JEZUSA porodźiłá, przestáłá bydź Pánną?

Odpo: Nie, ále iák byłá przed porodzeniem Pánną, ták przy porodzeniu y po porodzeniu, iest názáwsze Pánną ponieważ przez poczećie w żywoćie swoim, y przez porodzenie Páná JEZUSA, Pánieństwá swego niestráćiłá ále cudownie z Pánieństwem Máćrzyństwo złączyłá, że iest rázem y nienáruszona Pánną, y prawdźiwą Mátką Boską.

31.

A zá coż Nayświętsza Pánná iest Mátką Bożą?

Odpo: Bo porodźiłá BOGA.

32.

Iak że to Nayświętszá Panna

głá porodźić BOGA, poniewaź áni BOG, ktory ieſt od wiekow, áni Boſtwo iego rodźić ſię niemoże?

Odpo: Lubo BOG, co do Natury y Iſtoty ſwoiey, áni Boſtwo iego, rodźić ſię nie może, á zátym, lubo Nayświętſza Pánna Boſtwa nieurodźiłá, iednak że práwdźiwie názywa ſię Bogárodźicá, bo porodźiłá tákiego Człowieká, ktory ieſt Bogiem, á zátym iáko Syn Nayświętſzey Pánny, ieſt práwdźiwy BOG, ták y oná, práwdźiwa ieſt Mátká Boſka.

33.

Iák że Imię temu Synowi Nayświętſzey MARYI?

Odpo: Oto Imie ma JEZUS, á názywa ſię Chryſtus.

34.

Coſż to te Imioná znáczą: JEZUS Chryſtus?

Odpo: JEZUS z Zydowſkiego ięzyká, w Polſkim ięzyku znáczy Zbáwićiel. Chryſtus po Grecku, á po Zydowſku

dowſku Meſſyaſz, wykłáda ſię ná Polſkie, Námaſzczony, iáko Krol y Pan náſz, y iáko Naywyżſzy Kápłan, ktory zá grzechy náſze, ſamego ſiebie BOGU Ofiárował.

35. ※

A czemuſz ſię Pan Chryſtus názywa JEzuſem, álbo Zbáwicielem náſzym?

Odpo: Oto dla tego, iż dla zbáwienia náſzego śmierć podiał, okrutna mękę ćierpiał, Krew ſwoię naydroſzſzą wylał, y ná Krzyżu dla zbáwienia náſzego umarł; áby nas by Krwią, y śmierćią ſwoią, z zátrácenia wiecznego odkupił, y przeto go słuſznie Zbáwićielem, y Odkupićielem náſzym názywamy.

36.

Albobyśmy to niebyli zbáwieni, gdyby Pan JEZUS niebył zá nas umęczon? Krwi ſwoiey wylał? y ná Krzyżu umarł?

Odpo: Zádoſyć czyniąc Spráwied

wośći

wośći Boſkiey, żaden Człowiek grzeſzny niemogł bydź zbáwiony, poki Syn Boſki ſtawſzy ſię Człowiekiem, zá ludźi grzeſznych Spráwiedliwośći Boſkiey zádoſyć nieuczynił.

37.

Albo to kto inſzy niemogł zádoſyć uczynić Spráwiedliwośći Boſkiey, zá grzechy ludzkie?

Odpo: Niemogł, bo według náuki wielu Theologow, káżdy grzech śmiertelny, ieſt ták ćięſzka obrázá, y obelga Boſka, iż żadne ſtworzenie, choćby Nayświętſze, niemoże Spráwiedliwośći Boſkiey zá to doſyć uczynić, y dla tego trzebá było; áby Syn Boſki ſtał ſię Człowiekiem, ktoryby Spráwiedliwośći Boskiey zá grzechy wſzyſtkich ludźi zádoſyć uczynił.

38.

To koniecznie trzeba było, áby Pan JEZUS dla zbáwienia náſzego ná Krzyżu umárł, áby ták zá grze-

chy náſze zádoſyć uczynił Sprawie-
dliwośći Boſkiey?

Odpo: Mogło ſię było bez tego o-
byść, bo Pan JEZUS, iáko Syn Boſki
mogł zá grzechy cáłego świátá Sprá-
wiedliwośći Boſkiey zádoſyć uczyni
inſzym, y lzeyſzym ſpoſobem, náprzy-
kład, iednym do BOGA zá nas weſt-
chnieniem, mogł iedną Krwi ſwoie
kropelką naymnieyſzą, cáły świát od
kupić, y od potępienia wiecznego u
wolnić, iednákże dla niewypowiedźia
ney miłośći ku nám, wielkie męki wy
ćierpiał, Krew ſwoię Przenaydroſzſzą
przelał, y ná Krzyżu okrutnie, y bo
leśnie zá nas umarł.

39.

To iuż Páná JEZUSA niemaſz.
ponieważ ná Krzyżu umarł?

Odpo: Choć ći Pan JEZUS ná Krzy
żu umarł, ále potym dnia trzećiego
zmartwychwſtał, y nigdy nieumrze
ále iáko teraz żyie, ták y ná wieki wie
kow żyć będźie.

40.

A gdźieſz ieſt teraz Pan JEZUS?

Odpo: Ieſt w Niebie, y tu z námi ná źiemi.

41

A ieſt że wſzędźie, y ná káżdym mieyſcu Pan JEZUS?

Odpo: Nie ieſt wſzędźie.

42.

Wſzak Pan JEZUS ieſt BOGIEM, BOG ieſt wſzędźie, y ná káżdym mieyſcu, toć Pan JEZUS muſi bydź wſzędźie, y ná káżdym mieyſcu?

Odpo: Lubo Pan JEZUS ile BOG, ieſt wſzędźie, y ná káżdym mieyſcu, iednak ile Człowiek, nie ieſt wſzędźie y ná káżdym mieyſcu, ále tylko w Niebie, y ná źiemi ná niektorych mieyſcach.

CZĘSC III.

O Pánu JEZUSIE w Nayświętszym SAKRAMENCIE zostáiącym.

43.

GDźiesz tedy Pan JEZUS iest ná źiemi?

Odpo: Oto iest w Hostyi od Kápłáná poświęconey, álbo iáko pospolićie mowia: w Nayświętszym SAKRAMENCIE Utáiony.

44.

A iákiż iest Pan JEZUS w Nayswiętszym SAKRAMENCIE?

Odpo: Táki iák y w niebie, bo tenże sam, co y w Niebie.

45.

A żywysz iest Pan JEZUS w Nayświętszym SAKRAMENCIE? *Odpo:*

Odpo: Zywy, y dla tego, nietylko tám ieſt Ciáło, ále też y Duſza, y Krew Páná JEZUSA.

46.

A w káżdeyże Hoſtyi ieſt Pan JEZUS?

Odpo: W káżdey, ktora Káplán poświęćił, słowá od Chryſtuſa Páná poſtánowione nád nią ták iáko należy wymowiwſzy.

47.

A kiedy ſię Hoſtya ná dwie álbo więcey części połamie, to ſię też y Pan JEZUS połamie zostáiący w Hoſtyi?

Odpo: Nie, bo Pan JEZUS w káżdey naymnieyſzey okruſzynie ieſt cáły y zupełny, á zátym choć ſię Hoſtya ná kilká części podźieli, Pan JEZUS ſię ná tákowe części nie dźieli, ále w káżdey czaſtce, by też y náymnieyſzey, ieſt zupełnie cáły.

48.

Ponieważ w káżdey Hoſtyi o[…] Kápłáná poświęconey, y w káżde[…] iey cząſtce, ieſt Pan JEZUS, to[…] wiele ieſt Hoſtyi poswięconych, álb[…] okruſzyn Hoſtyi poświęconey, tyl[…] ieſt Pánow JEZUSOW?

Odpo: Nie, bo tenże, á nie inſzy Pa[…] JEZUS, ktory ieſt w iedney Hoſtyi, ie[…] tákże w drugich Hoſtyach, á zátym […] wielu Hoſtyách, nie ieſt wiele Páno[…] JEZUSOW, ále tylko ieden Pan JE[…] ZUS, ná wielu mieyſcach zoſtáiący.

49.

A w winie od Kápłáná ná Kre[…] Páńſką poświęconym, ieſtże te[…] Pan JEZUS?

Odpo: W naymnieyſzey kropelce w[…] ná, ná Krew Páńſka poświęconego, ie[…] tákże zupełny prawdźiwie, y żywy Pa[…] JEZUS.

50.

50. ※

A Chleb, álbo Wino, ieſtże też w Nayświętſzym SAKRAMENCIE rázem z Ciáłem y Krwią JEZUSOWĄ?

Odpo: Nie, ále tylko ſam Pan JEZUS ieſt.

51. ※

A gdżieſz ſię Chleb, álbo Wino podżiało, wſzak przedtym w opłátku był Chleb, y w Kielichu Wino?

Odpo: Práwdá, że w opłatku był przed tym chleb, y w Kielichu wino, ále iák tylko Xiądz nád Chlebem, y nád winem wymowił należyćie, słowá od Chryſtuſa Páná ná to poſtánowione, záraz y chleb w opłátku, y wino wKielichu zginęło, á ná ich mieyſce Pan JEZUS przybył, pod przymiotámi Chlebá y Winá.

52. ※

Coż to ſą te przymioty chlebá y winá?

Odp:

Odpo: Przymioty Chlebá ſą te: biáłość, okrągłość, y ſmak chlebá. Przymioty winá ſą te: Kolor, zápách, y ſmak winá.

§3. ※

Pod Przymiotámi Chlebá, ieſt żywy Krew Páná JEZUSA?

Odpo: Ieſt, bo pod przymiotámi Chlebá, ieſt zupełny y żywy P. JEZUS toć tám ieſt Ciáło iego żywe, á zátym y Krew w ſobie máiące.

§4.

A pod przymiotámi winá w Kielichu, ieſtże też Ciáło Páná JEZUSOWE?

Odpo: Ieſt, bo tám ieſt Krew Páná JEZUSOWA w Ciele żywym Chryſtuſa Páná zoſtáiąca, y ták, iáko pod przymiotámi Chlebá, ieſt żywy Pan JEZUS, z Duſzą, y z Ciáłem, y z Krwią ſwoią; ták, y pod przymiotámi winá w Kielichu, ieſt tákże żywy Pan JEZUS, máiący w ſobie Duſzę, Ciáło y Krew.

55.

A czemuż to przecie mowiemy, że w Hostyi poswięconey iest Ciało Páńskie, á w Kielichu iest Krew Páńská?

Odpo: Nie dła tego to mowiemy, iákoby w poświęconey Hostyi miáło bydź samo Ciáło bez Krwi Páná JEZUSA, álbo w Kielichu Krew Chrystusowa, bez Ciáłá iego, ále dla tego, że przy Mszy Swiętey reprezentuie się śmierć Páná JEZUSA, y wylanie Krwi iego Przenayświętszey, y przeto stáwiamy sobie, iákby osobno Ciáło, á osobno Krew JEZUSOWA, lubo w rzeczy samey gdźie iest Ciáło Páná JEZUSA, tám iest y Krew iego, y gdźie iest Krew Páná JEZUSA, tám iest y Ciáło iego.

56. ❋

Pożywáiacy Ciáła Chrystusowego w Hostyi, pożyważ oraz y Krwi Páńskiey, chociáż z Kielichá niepiie?

Odpo: Pożywa, bo bierze y przyimui

muie Chrystusa Pána żywego, á zátym nietylko Ciáło, ále y Krew w sobie máiącego.

57.

A ná coż to pożywamy Ciáłá y Krwi Chrystusa Paná?

Odpo: Ná to; ábyśmy się w łásce Boskiey pomnażáli, ná większe á większe dostąpienie zbáwienia nászego.

58.

Iákże pożywánie Ciáłá Chrystusowego w Nayświętszym SAKRAMENCIE názywamy.

Odpo: Oto pospolićie Swiętą Kommunią názywamy.

59. ※

To káżdy przyimuiąc Kommunią Swiętą, bierze ią ná zbáwienie swoie?

Odpo: Nie káżdy, ále ten tylko, ktory godnie do niey przystępuie, ten záś ktory niegodnie przystępuie do Kommunii Swiętey, bierze ią ná większe duszy swoiey potępienie.

60.

Coż to ieſt godnie, álbo niegodnie do Kommunii Swiętey przyſtępowáć?

Odpo: Ten godnie do Kommunii S. przyſtępuie, ktory ią czyſtym ſumnieniem bez żadnego grzechu śmiertelnego przyimuie, ktory záś wiedzac do ſiebie grzech iáki śmiertelny, bierze tę Swiętą Kommunią, ten ią bierze ná większe ſwoie potępienie

CZĘSC IV.

O Grzechach y o Chrzćie Swiętym.

61.

COſz to ieſt grzech?

Odpo: Ieſt przeſtępſtwo dobrowolne Práwá Boſkiego, to czyniąc co BOG zákazał, álbo tego nieczyniąc, co BOG czynić przykazał.

62.

Wielorákiſz ieſt grzech?

Odpo: Wieloráki, inſzy Pierworodny, inſzy Uczynkowy, y tenże inſzy Powſzedni, inſzy Smiertelny.

63.

Coż to ieſt grzech pierworodny?

Odpo: Grzech pierworodny ieſt ten, ktory pierwſi Rodźicy Náſi Adam y Ewa w Ráiu będący popełnili, iedząc pewne iáblko przećiwko zákázowi Boſkiemu, w ktorym to grzechu, wſzyſcy od Adámá pochodzący, wpierwſzym záraz żyćia náſzego w Máćierzyńſkim żywoćie poczęćiu, wpadamy; y w tym ſię grzechu rodźiemy.

64.

A Pan CHRYSTUS ile Człowiek, miałże też ná ſobie grzech pierworodny?

Odpo: Pan JEZUS nie tylko iáko BOG, ále też iáko y Człowiek, żadnego nigdy grzechu ná ſobie niemiał, bo lubo urodźił ſię iáko Człowiek

z Mátki

Mátki od Adámá pochodzącey, ále
ponieważ nie urodźił śię z Oycá Człowieká, nieszedł po Oycu od Adámá, y przeto nie należał do grzechu Adámowego.

65.

A Nayświętsza PANNA byłaśz w grzechu pierworodnym poczęta, ponieważ z Oycá y z Mátki szłá od Adámá?

Odpo: Iest pobożne w Kośćiele Bożym wielkich Swiętych y Uczonych Ludźi zdánie, od Kośćiołá Bożego pochwalone, że y Nayświętsza PANNA iest bez grzechu pierworodnego poczęta, będąc przez przyszłe Zasługi CHRYSTUSA PANA, iáko od Syná swego, od tego Práwá wyięta; áby lubo przez swoich Rodźicow od Adámá pochodźi, dla większey iednák y swoiey, y Syná swego Uczćiwośći w pierwszym záraz żyćia swoiego momenćie od grzechu pierworodnego wolna byłá, y przeto iest niepokaláńie, bo bez wszelkiey zmázy grzechowey poczęta.

66.

66.

A ſzkodźiſz co ten grzech pierworodny?

Odpo: Pewnieże ſzkodźi, bo w nim umieráiący niemoże doſtąpić zbáwienia wiecznego; więc áby Człowiek był zbáwiony, potrzebá żeby z niego grzech pierworodny był znieſiony.

67.

Coż znoſi grzech pierworodny?

Odpo: Oto Chrzeſt Swięty.

68.

To kiedy kto niebędźie Ochrzczony, niebędźie zbáwiony?

Odpo: Ták ieſt, żaden ktory, lub wodą, lub prágnieniem, lub Krwią ſwoią Męczeńſką niebędźie ochrzczony, niedoſtąpi zbáwienia wiecznego.

69.

To y Dźiatki ktore bez Chrztu Swiętego umieráią niebędą zbáwione?

Odpo: Niebędą, bo ich BOG iáko

nie;

niechrzczonych do Niebá nieprzyimie, gdźie ich záś pośle, rożne ſą koło tego Uczonych zdánia.

70.

Ktoż ma Chrzeſt Swięty dáwáć?

Odpo: Zwyczáynie Xiądz, lecz w niebeſpieczeńſtwie, náprzykład gdy Dźiećię niechrzczone kona, á Xiędzá niemaſz, może, y powinien, kto inſzy, choć y proſta Bábá, ochrzcić to Dziećię

71.

A będźieſz to ważyło, kiedy Bábá dźiećię ochrzći?

Odpo: Będźie, byle wſzyſtko to wykonáłá, ná czym Chrzeſt Swięty záwisł.

72.

Coż tedy ma czynić Bábá, (ábo kto inſzy) áby Chrzeſt od niey dány był ważny?

Odpo: Naprzod ma mieć tę wolą, że Dźiećię chce ochrzcić. Druga, powinna go wodą zwyczayną, nie inſzym li-

kworem

kworem álbo trunkiem polać, y te słowá przy polewaniu mowić: Iá ćiebie Chrzczę w Imię Oycá, y Syná, y Duchá Swiętego.

73.

A gdyby ináczey mowiłá, náprzykład: Ia ćiebie mianuię w Imię Oycá, y Syná, y Duchá S. był żeby to Chrzest ważny?

Odpo: Niebyłby, bo nie to słowo: Miánuię. Ale to słowo: Polewam álbo Chrzczę do ważnośći Chrztu Swiętego należy.

74.

Coż Człowiek ma czynić, gdyby się dowiedźiał że iest źle ochrzczony?

Odpo: Oto powinien się dobrze ochrzcić, choćby iuż miał látá podeszłe, bá choćby iuż był miany zá Xiędza, bo bez Chrztu nigdyby prawdźiwym niebył Xiędzem.

A niedosyćże tákiemu prágnąć ochrzcić się, ponieważ oprocz Chrztu Wody, iest też Chrzest Prágnienia?

Odpo: Niedosyć, bo tám tylko Chrzest Prágnienia waży, gdy kto álbo niewie, że iest źle ochrzczony, álbo że rzeczą sámą Chrztu żádną miárą dostąpić niemoże.

76.

A kiedy kto iest raz dobrze Ochrzczony, możesz się Chrzcić drugi raz?

Odpo: Niemoże, y był by to grzech wielki, zá ktory nietylko BOG, ále też y Zwierzchność Ludzka ogniem ná świećie karze.

77.

Oprocz pierworodnego grzechu, czy się też y insze grzechy przez Chrzest Swięty gładzą?

Odpo: Nietylko grzech Pierworodny, ále też y grzechy uczynkowe

przed Chrztem Swiętym popełnion
gładza się przez Chrzest Swięty; żade
záś grzech uczynkowy po Chrzć
Swiętym popełniony, niegłádźi s
przez Chrzest Swięty.

78.

Coż to iest Grzech Uczynkowy?

Odpo: Grzech Uczynkowy iest te
ktory Człowiek w Osobie swoiey cz
ni, y názywaią go mądrzy, Osobisty
álbo Personalnym, dla rozeznania o
grzechu Pierworodnego, ktory n
w nászey osobie, ále w osobie Rodź
cow nászych iest popełniony.

79.

Káżdysz zły uczynek iest grz chem?

Odpo: Nie kázdy, ále ten, ktory d
browolnie z wolney nászey woli cz
niemy, máiąc ná to uwagę; że to ie
grzechem, y czynić się tego niegod

80.

*A kiedy kto przez omyłkę sąd
bydź grzechem, co nie iest grzechem*

czyniąc

czyniąc tęż ſamę rzecz, czy on grzeſzy?

Odpo: Kiedy kto czyni to, co lub w prawdźie ſamey, lub przez omyłkę ſadźi bydź grzechem, grzeſzy, choćby tákowá rzecz niebyłá w ſamey rzeczy grzechem, ále też y dobrą rzeczą, y ták náprzykład, gdy kto przez omyłkę ſadźi, że to ieſt grzech, nieumywſzy ſię Paćierz mowić, tedyby mowiąc Paćierz nieumywſzy ſię, grzeſzył.

81.

To też, gdy kto rzecz iáką, ktora w ſobie ſamey ieſt grzechem, ſądźi niebydź grzechem, niegrzeſzy gdy ią czyni?

Odpo: Nie grzeſzy, byle tylko ſamego ſiebie dobrowolnie niezwodźił, chcąc ſobie przećiwko zdániu ſwemu obłażyć, żę to nie ieſt grzechem, co mu z słuſzney rácyi przychodźi że ieſt grzechem, álbo gdy ſię w tym, mogąc, niedóradza nikogo, álbo ſię też dorádźiwſzy, upornie ná ſwym złym przetrwá zdániu, to táki grzeſzy.

82.

A gdy kto czyni to, o czym wątpi czy to iest grzech, álbo nie, grzeszy tez?

Odpo: Grzeszy, bo się ná to odważa że choćby rzecz tá byłá grzechem, to ia gotow uczynić, co samo iest grzechem, bo iuż się tym sámym odważa ná grzech, Mowiąc ták sobie: ey, czy to grzech, czy nie, postáremu iá to uczynię.

83.

A gdy kto iuż po sprawie, álbo po uczynku swoim iákim, rozważa sobie, że to iest grzech, co on uczynił, zgrzeszyłże tákowym uczynkiem? ná ktory przedtym żadney uwagi niemiał, że to grzech.

Odpo: Nie zgrzeszył, bo tákowa uwagá że to iest grzech że się tego nie godźi czynić, powinna bydź przed samym uczynkiem, álbo też w samym uczynku, ták, żeby máiąc tákową uwagę

gę Człowiek, mogł śię od grzechu wſtrzymać.

84.

Iákiſz ieſt grzech, gdy kto czyni to, co mu ſię zda bydź grzechem?

Odpo: Oto ieżeli czyni to, co ſadźi bydź grzechem ćięſzkim álbo śmiertelnym, grzeſzy Smiertelnie, ieżeli záś czyni to, co ſadźi bydź grzechem tylko powſzednim, grzeſzy powſzednie.

85.

A gdy kto wątpi iáki to grzech, czy powſzedni, czy śmiertelny, y w tym powątpieniu czyni tákowy grzech, iákoż grzeſzy?

Odpo: O to grzeſzy Smiertelnie, bo iuż śię tym ſamym odważa ná grzech Smiertelny, bo ſobie ták mowi: czyli to ieſt grzech powſzedni, czyli śmiertelny, uczynię go.

86.

A kiedy żadney uwagi ná to nie ma, iáki to grzech, áni mu ná pámięć

mięć przychodzi grzech powszedni, albo śmiertelny, tylko że iest grzech, iákże grzeszy?

Odpo: Niektorzy Mądrzy náuczáią, że grzeszy śmiertelnie, ále też niektorzy y boday nie lepiey twierdzą, że tylko grzeszy powszednie.

87.

Coż to iest grzech powszedni?

Odpo: Grzech Powszedni iest ten, ktory nieprzynośi utráty zbáwienia wiecznego, ále tylko ná grzesznika záćiąga kárę doczesna.

88.

Czemusz się to tákowy grzech zowie powszedni.

Odpo: Dla tego, że w tákowe grzechy práwie codźiennie wpadamy, y náwet Ludźiom Pobożnym ćięszko ich się ustrzedz, osobliwie przez czas iáki długi.

89.

Coż to iest grzech Smiertelny?

Odpo: Oto iest grzech ták ćięszki, że

że utrátę zbáwienia wiecznego przynosi, y wieczne karánie piekielne ná grzeszniká záciąga, czyniąc go nieprzyiácielem Boskim.

90.

Czemuż się to zowie tákowy grzech Smiertelnym, ponieważ choć go Człek popełni, niezáraz umiera, ále w nim żyie, czásem y długo.

Odpo: Dla tego się zowie grzechem Smiertelnym, że śmierć ná duszę przynośi.

91.

To kiedy Człowiek grzeszy śmiertelnie, Duszá w nim nie żyie?

Odpo: Kiedy Człowiek zgrzeszy śmiertelnie, Dusza w nim żyie, bo tá iest nieśmiertelna, á zátym nigdy umrzeć niemoże, ále poniewaz przez grzech śmiertelny tráci się Łáská Boska poświęcáiąca, przez ktorą Duszá BOGU żyie, zárábiaiąc sobie ná Niebo, y żywot wieczny, záczym Duszá utráwszy tę łáskę, y wieczney szczęśliwośći

wośći Zywot, choć żyie, iákby nie żylá, bo nie żyie na Zywot wieczny, ále żyie y żyć będźie ná wieczne potępienie, ktore iest dáleko ćięższe niż śmierć sama.

92.

Czymże się rożni grzech powszedni od śmiertelnego?

Odpo: Oto náprzod rożni się, że przez grzech śmiertelny tráći się na Duszy Łáská Boska, ktorą utráćiwszy Człowiek, z Syná Boskiego staie się niewolnikiem czártowskim, z Przyiaćielá Boskiego, staie się nieprzyiaćielem Boskim, ktorego BOG nienáwidźi, iáko swego nieprzyiáćielá, y przez to sobie zásługuie u BOGA ná kárę wieczną w piekle; czego grzech powszedni nieprzynośi, bo áni się przez grzech powszedni Łáská Boska utraca, áni się Człowiek staie nieprzyiáćielem Boskim, áni sobie tráći práwo do Niebá, áni sobie zárabia ná piekło, áli tylko ná kárę doczesną, w żyćiu tym álbo też y po śmierći, á zátym kto w grzechu śmiertelnym umrze, nie

zniosszy

zniofzfzy go z fiebie, idźie ná potępienie, á kto w grzechu powfzednim umiera, idźie tylko do Czyfca, ná karanie do czáfu. Druga rożnicá grzechu Smiertelnego od Powfzedniego, Smiertelnego trzebá fię koniecznie przed Kápłánem fpowiádáć, Powfzedniego záś, lub ieft rzecz wielce pożyteczna, fpowiadáć fię go, wolno iednák fpowiádáć fię go, álbo nie.

CZESC V.

O Spowiedźi, y co do Niey należy, iáko to o Zalu zá grzechy, o Poftánowieniu, o Pokućie, y o Odpufzczeniu grzechow.

93.

COż to, ieft Spowiedź?

Odpo: Ieft żáłofne wyznánie grzechow fwoich przed Kápłánem, ná to, áby Kápłán ná mieyfcu Chryftufa Páná záfiádáiący rozgrzefzył, y od nich uwolnił.

94.

To, iłe kto rázy bierze od Xiędza Spowiedzi rozgrzeſzenie, iuż I uwolniony od grzechow?

Odpo: Ták ieſt, byle tylko ſpowiedź byłá ważna.

95.

Coż to ieſt Spowiedź ważna?

Odpo: Oto tá, ktorey niczego niebrákuie, áby Pan BOG przy rozgrzeſzeniu Kápłáńſkim odpuśćił grzechy.

96. ※

Czegoſz to trzebá do Spowiedzi ważney?

Odpo: Oto z Oſoby Spowiádáiacey ſię náprzod wſzyſtkie grzechy wyznáć potrzebá, ktorycheś ſię ieſzcze nie ſpowiadał, álbo źle, y niedokłádnie ſpowiadał.

97.

A iákże ſię to dokłádnie Spowiadać?

Odpo: Oto náprzod nim poydźiesz

do

do Spowiedźi, powinieneś ſobie przy-
pomnieć, iákeś ſię dawno ſpowiádał!
czyś pokutę náznáczoną odpráwił;
czyś ná tey, álbo inney ſpowiedźi nie-
zápomniał grzechu, álbo niezátáił!
ták, żeś ſię go ieſzcze żadnemu Kápłá-
nowi nieſpowiadał; dopiero myśla
powinieneś przebieżeć czás wſzyſtek
od przeſzłey ſpowiedźi, ráchuiac ſię
z ſumnieniem ſwoim, coś od oſtátniey
ſpowiedźi złego uczynił, álbo dobre-
go opuśćił, y z iáką ná to uwaga,
czyś to ſądźił bydź grzechem, y iá-
kim, powſzednim czy śmiertelnym,
wyznáiac w grzechach śmiertelnych
liczbę káżdego grzechu śmiertelnego,
wieleś go rázy popełnił, náwet miey-
ſca, okoliczności, ktore znáczną ro-
żnicę między grzechámi czynia, iáko
naprzykład: ukráść Człowiekowi, ieſt
Złodźieyſtwo, ukraść záś rzecz Ko-
ścielną, y BOGU poświęconą, ieſt iuż
rożne dáleko złodźieyſtwo, bo Swię-
tokrádzkie. Co inſzego tákże, połżyć
pobić Człowieká, á co inſzego połżyć
pobić Oycá, álbo Mátkę. Więc gdy
ſię ſpowiadaſz tákowych grzechow,

trzeba

trzebá dołożyć: wźiąłem rzecz K[ościelną] ścielną BOGU poświęconą. Polżyłe[m] Oycá Mátkę. Co ſamo ma ſię roz[u]mieć, y o inſzych okolicznośćiach cz[y]niących między grzechámi znácz[ną] rożnicę.

98.

A cudze grzechy, álbolitéż Oſob[y] z ktoremi ſię grzeſzyło, czyli te[ż] trzebá ná ſpowiedźi wymieniać?

Odpo: Uchowáy BOŻE, bo iák[o] okrom Spowiedźi, ták y ná Spowiedź[i] iedna drugiey oſoby, náwet y prze[d] Xiędzem osławiáć niepowinna, á zá tym cudzych grzechow z wymienie-niem oſob grzeſzących nięgodźi ſi[ę] ná Spowiedźi powiádać, áni tych oſob z ktoremiś grzeſzył, wymieniaią[c] ich názwiſká, ále tylko, gdy tego po-trzebá, Stan ich powiedźieć, w czym przeſtrzeże rozumny Kápłán.

99.

To gdy kto zátái dobrowolni[e] grzech śmiertelny ná Spowiedźi,

álbo

álbo go niedokłádnie powie, álbo go ták słowkámi uwinie, żeby go Xiądz niezrozumiał, nie iest spowiedź iego ważna?

Odpo: Nie iest tákowa spowiedź ważna, y owszem iest Swiętokradzka, to iest nowy wielki y ćięszki grzech, á przeto ná tákiey Swiętokradzkiey Spowiedźi, nietylko się niedostępuie zbáwienia, ále się przyczynia potępienia, dla nowego Swiętokradzkiego grzechu.

100.

A te przynaymniey, grzechy ktore Człowiek ná Swiętokradzkiey Spowiedźi wyznał, sąsz mu odpuszczone?

Odpo: Nietylko ten grzech, ktory Człowiek ná Swiętokrádzkiey Spowiedźi zátáił, ále też, y te grzechy, ktorych się ná niey spowiadał, nie są mu odpuszczone,

101

Coż tedy ma czynić Człowiek? gdy ná ſpowiedżi dobrowolnie Swiętokrádzko zátáił grzech iáki.

Odpo: Oto ná Spowiedźi záraz nástępuiącey, powinien ſię tego grzechu, ktory był zátaił, wyſpowiadać, y to ſamo wyznáć, że ten grzech był ná ſpowiedźi zátáił, y owych wſzyſtkich grzechow, ktorych ſię ná Swiętokradzkiey ſpowiedźi ſpowiadał, znowu wyſpowiadać, powiadáiac wiele tákich ſwiętokradzkich ſpowiedźi y Kommunii było.

102.

A gdy kto zápomni iákiego grzechu ná Spowiedżi, ieſt że tákowa Spowiedż ważna, czyli Swiętokradzká?

Odpo: Kiedy kto grzechu śmiertelnego, áni ze wſtydu, áni z boiáźni, ále tylko z ſamego przepomnienia niewyzna przed Kápłánem, tedy táká ſpowiedź ieſt ważna, y ten grzech, choć

przęd

przed Káplánem niewyznány, ponieważ ſię to z ſamego zápomnienia dźieie, zárowno z drugiemi pod rozgrzeſzenie Káplánſkie podpada, y ták iáko drugie ieſt odpuſzczony.

103.

A gdy ſię grzech śmiertelny ná Spowiedźi zápomniony przypomni, trzebaſz ſię go ſpowiádać, czyli nie?

Odpo: Trzebá, bo lubo ieſt z drugiemi odpuſzczony, iednak Człowiek ma tę powinność, áby gdy ſobie po odpráwioney Spowiedźi przypomni, że grzechu śmiertelnego ná Spowiedźi przepomniáł wyznáć, choć iuż po odebránym rozgrzeſzeniu, ma ſię go Káplánowi ſpowiadać.

104.

Gdy ſię grzech ná Spowiedźi zápomniony, przypomni przed Kommunia, trzebaſz ſię go przed Kommunią ſpowiadać?

Odpo:

Odpo: Ieżeli się grzech śmierteln
ná Spowiedźi zápomniony, przyp
mni przed Kommunią, tedy niż poy
dźiesz do Kommunii Swiętey, pow
nieneś do Xiędza czyli do tego, czy
do inszego poyść, ábyś się tákoweg
grzechu wyspowiadał.

105.

*A gdy się grzech przypomni prz
samey Swiętey Kommunii, coż m
ten czas czynić?*

Odpo: Ponieważ niebyłoby to be
zgorszenia, gdyby iuż przystępuiąc d
Kommunii, miáłeś od niey odstąpi
tedy możesz komunikować z intency
spowiadania się tego grzechu ná pie
wszey, ktorą czynić będźiesz Spowiedź
żal tym czásem uczyniwszy zá te
grzech, zwłaszczá gdyby iuż tá
grzech po spowiedźi był popełniony

106.

*Dosyćże iest do Spowiedźi wá-
żney, wszystkich grzechow, ktore
Człowiek ná siebie pámięta, á ie
szcze*

zcze ich ſię nieſpowiadał, álbo źle
powiadał, wyſpowiadáć?
Odpo: Nie doſyć, trzebá oprocz wy-
nánia ná ſiebie wſzyſtkich grzechow
o ſpowiedźi należących, zá grzechy
álowáć.

107.

Coż to ieſt Záłowáć zá grzechy.
Odpo: Ieſt ſię dla tego ſmucić y bo-
eć w ſercu, żeś Páná BOGA obráźił

108.

Wielorakiſz ieſt Zal zá grzechy?
Odpo: Dwoiáki, ieden doſkonáły.
rugi nie ták doſkonáły.

109.

Coż to ieſt Zal Doſkonáły.
Odpo: Zal Doſkonáły ieſt, gdy kto
áłuie zá grzechy, dla ſzczerey Miło-
ći BOGA, że ták dobrego PANA
rzegniewał.

110.

Iákże ſię názywa Zal ten Do-
konáły?

Odpo: Oto ſię názywa: Skruchá.

111.

Czemuż to tá Skruchá ieſt Zale[m] Doſkonáłym?

Odpo: Oto dla tego, iż y okro[m] Spowiedźi głádźi grzechy.

112.

To ſię iuż nietrzebá Spowiada[ć] kto táki Zal uczyni.

Odpo: Trzebá ſię ieſzcze Spowi[á]dać, bo kto żáłuie dla Miłośći B[o]ſkiey, ten powinien mieć wolą zácho[]wánia wſzyſtkich przykazań Boſkich[,] á zátym y tego, ktore ieſt o ſpowiad[á]niu ſię grzechow, y przeto powinie[n] mieć intencya wyſpowiadánia ſ[ię] tych grzechow, ktorych ſię ieſzcz[e] nieſpowiadał.

113

Kiedyſz Zal Skruchy ieſt p[o]trzebny?

Odpo: Naybardźiey ná ten czas, g[dy] kto ieſt w niebeſpieczeńſtwie śmierc[i]

á Xię

Xiędza niemaſz do ſpowiedźi, iáko
o, gdy kto tonie, lub ieſt w inſzym
mierći przypadku, to ná ten czas, po-
winien tákowy żal uczynić.

114.

*A gdy wynidźie z tákiego nie-
eſpieczeńſtwa, powinienże ſię
ych grzechow ſpowiadać przed
Kápłánem?*

Odpo: Powinien ich ſię wyſpowia-
dáć, y znowu zá nie przy ſpowiedźi
żálowáć, czy to przez Skruchę, czy
też przez inſzy żal mniey doſko-
náły.

115.

*Coż to ieſt ten Żal, mniey do-
konáły?*

Odpo: Ieſt Żal, przez ktory Czło-
wiek zá grzechy żáłuie, że dla nich
Niebo utráćił, á ná piekło ſobie zá-
bił, álbo ná iaką karę od P. BOGA.

A głádźiſz tákowy Zal grzechy

Odpo: Bez Spowiedźi niegłádźi, y
ták gdy kto máiąc ná ſumnieniu grzech,
iáki śmiertelny, choć żáłuie zá ten
grzech, dla boiáźni piekłá, albo utrá-
ty Niebá, ieżeli ſię przy tákowym żá-
lu grzechu nieſpowiada, niebywa mu
grzech odpuſzczony.

117.

Kiedy tákowy Zal, niegłádźi grzechow, to ſię nie ná wiele przy-godźi?

Odpo: Ten żal ieſt bardźo dobry, y
pożyteczny, bo choć okrom Spowie-
dźi niegłádźi grzechow, ále złączony
z Spowiedźią głádźi grzechy, łátwiey
ſię záś Człowiekowi ná táki żal zdo-
być, niż ná żal ſźczerey, y doſkonáley
Skruchy.

118.

Ktoryſz przy Spowiedźi trzebá z tych Zalow czynić?

Odpo:

Odpo: Wolno ći przy Spowiedźi ktory chceſz uczynić, czy żal Skruchy doſkonáłey, czyli też mniey doſkonáły, á zátym ſpowiadaiac ſię grzechow, trzebá ći koniecznie żáłowáć, lub dla Miłośći Boſkiey, lub dla utráty Niebá, lub dla boiáźni piekłá, álbo káry iákiey od Páná BOGA.

119.

Kiedyſz Zal przy Spowiedźi trzebá czynić?

Odpo: Trzebá go czynić, lub przed Spowiedźią, lub po Spowiedźi, przed Rozgrzeſzeniem Kápłáńſkim, bo ináczey Spowiedź niebędźie ważna.

120.

Doſyćże iuż ieſt do Spowiedźi wyſpowiadać ſię grzechow, y zá nie żáłowáć.

Odpo: Niedoſyć nátym, trzebá ieſzcze áby Spowiedź byłá ważna, mieć mocne Poſtánowienie, to ieſt wolą ſzczerą, żadnym grzechem śmiertelnym BOGA nigdy nieobráźić.

121.

A gdy kto niema tákiego Po nowienia?

Odpo: To iego Spowiedź nie waż y ieżeli to czyni umyślnie y dob wolnie, tedy ſpowiedź iego ieſt Sw tokradzka.

122.

A iákże to Spowiedź iego Swiętokradzka? kiedy ſię on wſz kich grzechow wyſpowiadał.

Odpo: Choć ſię kto ná Spowie wſzyſtkich grzechow wyſpowia ieżeli umyślnie y dobrowolnie grzechy, ktorych ſię ſpowiada nie łuie, álbo nie ma mocnego Poſtá wienia, nigdy BOGA grzechem śmi telnym nieobrażać, táka ſpowiedź Swiętokradzka, y powinien ſię ná ney Spowiedźi, tákowych Spowie ktore były bez Zalu, y bez Poſtá wienia, y grzechow ná tákowych ſp wiedźiach wyznánych, znowu w ſpowiadać.

123.

A Pokutę ktorą Kápłán ná Spowiedźi náznácza, trzebá ią też wypełnić?

Odpo: Trzebá, y grzeszył by ten, ktoby náznáczoney sobie ná Spowiedźi Pokuty, ze złośći álbo też z lenistwa, nie wykonał.

124.

A gdy się zápomni o Pokućie ná Spowiedźi zádáney, ważnaż ta Spowiedź, choć się Pokutá niewypełni?

Odpo: Ważność Spowiedźi niezáwisłá ná wypełnieniu Pokuty ná Spowiedźi náznáczoney, á zątym Spowiedź ważna iest, choć ná niey, zádáney sobie niewypełnisz Pokuty.

125.

A ná coż Kápłán náznácza Pokutę ná Spowiedźi? kiedy bez niey Spowiedź może bydź ważna.

Odpo: Oto dla tego náznácza Kápłán ná Spowiedźi pokutę, ábyś się

za

zá grzechy, od ktorycheś wźiał rozgrzeszenie, Pánu BOGU wypłáćił, przez náznáczoną sobie pokutę.

126.

A zá coż się wypłácáć PANU BOGU zá te grzechy, ktore iuż są ná Spowiedźi odpuszczone?

Odpo: Oto dla umnieyszenia káry, bo lubo grzechy PAN BOG przy Spowiedźi odpuszcza, nieodpuszcza ich iednak co do káry doczesney, ále tylko co do winy.

127.

Coż to iest odpuszczenie grzechow co do winy?

Odpo: Odpuszczenie grzechow co do winy, iest w tym, że BOG od Człowieká ćięszko obrážony, iuż się ná niego niegniewa, ále go przyimuie do Łáski y Synostwa swego, przywrácáiąc mu przez tákowe odpuszczenie práwo do Niebá, zostáwuiac iednák kárę doczesną zá grzechy popełnione. Ták iáko, gdy Syn ćięszko obráźi Oycá, zásłużył sobie przez to y ná gniew, y ná

kárę

kárę u Oycá, może tedy Oyciec odpuśćić mu gniew swoy, á nie odpuśćić káry, ná ktorą spráwiedliwie zárobił; ták y BOG może odpuśćić winę, zostáwiwszy zá grzechy kárę.

128.

Coż to iest odpuszczenie grzechow, co do kary?

Odpo: Oto, gdy BOG grzesznika przyimuie nietylko do Łáski, ále go też wolnym od karánia czyni, ná ktore sobie przez grzech zárobił.

129.

Gdy ná Spowiedźi odpuszcza Pan BOG grzechy co do winy, czyli nie też odpuszcza y co do kary?

Odp: Ná Spowiedźi grzechy się odpuszczáią co do winy, ále nie co do kary, bo ieszcze Pan BOG zá te grzechy ktorych się Człowiek spowiadał, karać będźie.

130.

Wszak Pan BOG odpuszczaiac

ná

ná Spowiedźi grzechy, nie tylko odpuszcza winę, ále też y wieczne piekielne karanie?

Odpo: Prawda to iest, że Pan BOG zá grzechy, ktore ná Spowiedźi odpuszcza, karać piekłem niebędźie, iednakże, to karanie wieczne piekielne zámienia się w doczesne, ktorym karać zá grzechy będźie, lub tu w żyćiu, lub po śmierći w Czyscu.

CZĘSC VI.

O Czyscu, y Odpustach; o Niebie, y o Piekle.

131.

Coż to iest Czyśćieć, y czemu się ták zowie?

Odpo: Iest mieysce tákowe, ná ktorym Dusze, ktore tu żyiac dostáteczney káry nieodebráły zá grzechy swoie, tám kárę ponoszą, y ták się z grzechow oczyszczáią, y dlatego to mieysce zowie się Czyśćieć.

132.

132.

Możesz się Człowiek uchronić Czyśca?

Odpo: Może, gdy nátym świećie zá grzechy iuż co do winy, od Páná BOGA odpuszczone, álbo sam pokutuie, rożne sobie káry zádáiac, álbo się iáłmużnámi y dobremi miłosiernemi uczynkámi, świątobliwym żyćiem, postem, modlitwą, y innemi Swiętemi uczynkámi Pánu BOGU wypłaca, álbo też gdy odpustu dostępuie.

133.

Coż to iest odpust?

Odpo: Iest dostąpienie odpuszczenia káry doczesney zá grzechy, dla nieskończonych zásług Chrystusowych, y Swiętych Páńskich w skárbie Kośćielnym zostáwionych, ktoremi się Człowiek przy wypełnieniu náznáczonych kondycyi, zupełnie, álbo po częśći, zá kárę ktorą miał zá grzechy ponośić, Boskiey Spráwiedliwośći wypłaca.

134.

134.

Możeſz Człowiek żyiacy doſtąpić odpuſtu, y dla umarłych?

Odpo: Może, ofiáruiąc to Pánu BOGU, zá Duſzę w Czyſcu źoſtáiące, co onemu ſamemu miáło bydź ná odpuſzczenie, álbo umnieyſzenie káry doczeſney, według nádánego Odpuſtu od Stolicy Apoſtolſkiey.

135.

To Człowiek żyiacy może Duſze w Czyſcu zoſtáiace rátować?

Odpo: Może, ofiaruiąc zá nie Mſze, Modlitwy, Iáłmużny, poſty, y inne dobre uczynki, ktore umnieyſzaią męki Duſzom w Czyſcu zoſtáiącym.

136.

Coż to zá męki ćierpią Duſze w Czyſcu zoſtaiace?

Odpo: Cierpią ogień, y inne ſtráſzne męki, ktore im Spráwiedliwość Boſka náznáczyłá.

137.

Zá coż te Duſze ćierpią w Czyſcu?

Odpo: Naprzod zá grzechy śmiertelne, ktore im tu BOG ná świećie odpuśćił, y zá nie kárę piekielną, w doczeſną zámienił. Tákże ćierpią, y zá grzechy powſzednie, zá ktore ieſt kára doczeſna, ktorey káry tu ná tym świećie żyiąc, álbo nieodebráli, álbo zupełnie nieodnieśli, y dla tego ſię ieſzcze w Czyſcu Spráwiedliwośći Boſkiey wypłácáią.

138.

Y długoſz Duſze w Czyſcu zoſtáwać, y ćierpieć tám będą?

Odpo: Poty, poki ſię niewypłácą Spráwiedliwośći Boſkiey, álbo poki ich kto z Czyſcá niewybáwi.

139.

Gdy Duſza z Czyſca wybáwiona wynidźie, dokądże idźie?

Odpo: Oto do Niebá.

Coż to ieſt Niebo?

Odpo: Niebo ieſt to mieyſce, w ktorym zoſtáiący Páná BOGA iáśnie widzą, ſerdecznie kocháią, uſtáwicznie chwalą, y wiecznie ſię z BOGIEM ćieſzą, we wſzyſtko ſzczęśćie y Błogosłáwieńſtwo opływáiąc.

141.

Wſzyſcyſz Ludźie będą w Niebie?

Odpo: Nie wſzyſcy, tylko ći, co ná świećie świątobliwie żyli, álbo też choć grzeſzyli, przed śmierćią iednák uſpráwiedliwili ſię Pánu BOGU, przez Spowiedź Swiętą, álbo Akt Skruchy, gdy do Spowiedźi przyść niemogłą; tácy bowiem do Czyſca ſię doſtáią, á potym z Czyſca do Niebá.

142.

A drudzy Ludźie gdźie ſię też obrácáią?

Odpo: Oto ći, co w grzechu śmiertelnym umieráią, idą ná wieczne potępienie do piekłá.

143.

Coż to ieſt Piekło?

Odpo: Ieſt mieyſce, w ktorym Dyabli teraz Duſze, á potym po Sądnym dniu y Ciáłá potępieńcow ná wieki dręczyć będą, ták im ſtráſzne y wielkie męki zádáwaiąc, ktorych rozum ludzki poiąć niemoże.

144.

Coż to ieſt Sądny Dźień?

Odpo: Oto ieſt dźień ten, ná ktory wſzyſcy ludźie umarli, do ćiał ſię ſwoich, w ktorych żyli, powrocą, ożyią, y zmartwychw ſtaną przed Sądem JEZUSOWYM, ktory dobrych poſle do Niebá ná wieczną rádość, á złych do piekłá, ná wieczną boleść.

145.

Wſzak iuż y teraz choć ieſzcze przed Sądnym Dniem, iedni Ludźie ſą w Niebie, drudzy w Piekle?

Odpo: Prawdá, że y teraz niektorzy Ludźie z Duſzą y z Ciáłem ſą w Niebie, drudzy według niektorych Hiſtoryi z Duſzą y z Ciáłem ſą w piekle,

kle, ále tákich bardzo mało, innych záś Duſze ſą w Niebie, álbo w piekle, á ćiáłá w źiemi. A dopiero po Sądnym dniu, wſzyſcy ludźie w ćiáłach ſwoich, iedni będą w Niebie, drudzy w piekle.

146. ※

A ty gdźie chceſz bydź?

Odpo: BOŻE mnie uchoway bydź w piekle, ále życzę ſobie bydź w Niebie, y oto śię ſtáráć, y ná to robić będę.

147. ※

Coż będźieſz robił? ábyś piekłá uſzedł, á do Niebá poſzedł.

Odpo: Oto będę chował Przykazánia Boſkie, y Kośćielne.

148. ※

Wieleſz ieſt Przykazania Boſkiego?

Odpo: Dźieśięćioro, to ieſt.

Pierwſze. Wierz w BOGA iednego.

Drugie. Nie bierz ná dáremno Imienia Boſkiego,

Trzecie.

Trzecie. Pámiętay, ábyś Dźien Swięty Swięćił.
Czwarte. Czćiy Oycá, y Mátkę.
Piate. Nie będźieſz zábiiał.
Szoſte. Nie Cudzołoż.
Siodme. Nie krádniy.
Oſme. Nie świadcz fałſzu żadnego.
Dźiewiąte. Nie pożaday Zony bliźniego twego.
Dźieſiąte. Ani żadney rzeczy iego.

149. ※

Wieleſz ieſt Przykazania Kościelnego?

Odpo: Pięćioro, to ieſt.
Pierwſze. Dni Swięte od Kośćiołá poſtánowione Swięcić.
Drugie. Mſzy Swiętey w Dni Swięte, z uczćiwośćią słuchać.
Trzećie. Nákázáne poſty záchowáć.
Czwarte. Grzechow ſię Káplánowi przynaymniey raz w rok wyſpowiadać
Piąte. Kommunia álbo Ciáło *Páńſkie* około Swięta Wielkonocnego przyiąć.

Oprocz tych Przykázań Kośćielnych, ſąſz y inne Przykazania Kośćielne.

Odpo: Są, iáko to, o wiádomośći Sákrámentow Swiętych, y o ćwiczeniu ſię w Cnotach Chrześćiáńſkich, y innych ták wiele.

CZĘSC VII.

O Sákrámentách y o Łáſce Poświęcáiącey.

151. ※

Wieleſz ieſt Sákrámentow Swiętych?

Odpo: Siedm, to ieſt: 1. Chrzeſt 2. Bierzmowanie. 3. Sákráment Ciáłá y Krwie Páńſkiey. 4. Sákráment Pokuty przez Spowiedź Swiętą. 5. Oſtátnie Oleiem Swiętym pomázánie. 6. Kápłáńſtwo 7. Małżeńſtwo.

152.

Coż te Sákrámentá ná Duszy spráwuią?

Odpo: Oto, gdy ie kto należyćie bierze, iedne z nich Łáskę Poświęcáiącą grzesznikowi dáią, iáko to Chrzest y Sákráment Pokuty Swiętey; drugie záś inne, Łáski Poświęcáiącey przymnażáią.

153.

Coż to iest Łáská Poświęcáiąca?

Odpo: Iest pewny dar ná Duszę od BOGA wlany, ktory iest znákiem, że kto ten dar ma, nietylko iest przyiáćielem, ále też przysposobionym Synem Boskim, á zátym iáko Syn Boski ma práwo do Nieba, ták, że gdy kto w Łásce Poświęcáiącey umrze, Niebo go nie minie, ále pewnie y nieomylnie zbáwion będźie.

154.

Kiedyż Pan BOG ná Duszę Człowieká wlewa tę Łáskę?

Odpo: Oto ią naprzod wlewa przy

Chrzćie Swiętym, y dla tego, kto p
Chrzćie Swiętym żadnego śmiertel
nego nieuczyniwſzy grzechu umiera
nieomylnie idźie do Niebá.

155.

Długoſz trwa tá Łáſká Poświę-cáiąca, przy Chrzćie Swiętym wla-na ná Duſzę?

Odpo: Poty trwa ná Duſzy, pok Człowiek BOGA ćięſzko śmiertelni nieobráźi, bo ſię tákowa Łáſká prze káżdy grzech śmiertelny tráći, á kto umiera, tey Łáſki niemáiąc, niebędźi zbáwiony.

156.

Coż Człowiek ma robić, kied przez grzech Smiertelny Łáſkę Po-święcáiącą utráći?

Odpo: Oto ſię powinien ſtáráć, áb utrácona przez grzech Łáſkę, mo znowu ſobie u Páná BOGA pozyſk y odebrać.

157.

157.

Kiedyſz Człowiek utrácona przez grzech Łáſkę Poświęcáiacą, názad od Páná BOGA odbiera?

Odpo: Oto przy odpuſzczeniu grzechow.

158.

Kiedyſz ſobie Człowiek Łaſki Poświęcáiacey przymnaża?

Odpo: Oto przy káżdym dobrym uczynku, w Łáſce Boſkiey Poświęcáiacey odpráwionym, y przy używaniu Swiętych Sákrámentow.

159.

Mogąſz ſię powtarzać Sákrámentá?

Odpo: Niektore mogą, niektore niemogą, iáko to: Chrzeſt, Bierzmowánie, y Kápłáńſtwo powtarzać ſię przez ćięſzkiego grzechu Swiętokradzkiego niemogą; inne záś drugie Sákrámentá powtarzać ſię mogą.

160.

Ktoż te Sákrámentá postánowił?

Odpo: Sam Pan CHRYSTUS.

161.

Ná coż to Chrzest postánowiony?

Odpo: Ná zniesienie grzechu pierworodnego, w ktorym się wszyscy rodźiemy, y tákże ná zniesienie wszytkich grzechow uczynkowych przed Chrztem Swiętym popełnionych.

162.

Ná coż iest postánowione Bierzmowanie.

Odpo: Ná utwierdzenie się w Wierze Swiętey, y mocne ley, gdyby tego potrzebá było przed Tyránem Wyznánie.

163.

Ná coż iest postánowiony SAKRAMENT, Ciáłá y Krwie Chrystusowey?

Odpo: Ná záfilenie Duszy, áby iák Ciáło pokarmem się y napoiem zasila,

łá, ták śię też Duſza Ciáłem y Krwią Chryſtuſową záſiláłá.

164.

Ná coż ieſt poſtánowiony Sákráment pokuty Swiętey?

Odpo: Ná znieśienie grzechow po Chrzćie Swiętym popełnionych.

165.

Ná coż ieſt poſtánowione Oleiem Swiętym námaſzczenie?

Odpo: Ná uproſzenie od Páná BOGA zdrowia Człowiekowi choruiącemu, albo (ieżeliby śię Pánu BOGU ták podobáło) ná ſzczęśliwe zeyśćie z tego świátá, ná ulżenie boleśći śmiertelnych, ná mocne zwyćiężenie pokus ſzátáńſkich przy śmierći, y ná odpuſzczenie grzechow.

166.

Ná coż ieſt poſtánowione Kápláńſtwo?

Odpo: Ná dánie mocy niektorym Oſobom, przez ich od Biſkupá Poświęcenie, odpráwowania Mſzy, álbo

Ofiary,

Ofiáry Swiętey, álbo ſpráwowania Sákramentow, oſobliwie Ciáłá y Krwie Chryſtuſowey. Ná rozgrzeſzenie grzeſznikow od ich grzechow; tákże ná Rząd, y Páſterſtwo Duſz Ludzkich.

167.

Ná coż ieſt poſtánowiony Sákráment Małżeńſtwa?

Odpo: Ná rozmnożenie wiernych wedle Ciáłá, y ná odebránie wiele Łaſk Stanowi Małżeńſkiemu służących, oſobliwie w wychowaniu Dźiatek, áby ſię do Páná BOGA miáły, y w Cnotach ſię Chrześćiáńſkich ćwiczyły.

CZĘSC VIII.

O CNOTACH.

168.

KToreſz to ſą Cnoty Chrześćiáńſkie?

Odpo: Rożne, iedne ſą Theologiczne; drugie Moralne.

169.

169.

Coż to ſą Cnoty Theologiczne, co Moralne?

Odpo: Cnoty Theologiczne ſą, ktore ſię na Boſkiey Doſkonáłośći funduią. Cnoty záś Moralne ſą, ktore do obyczaiow dobrych należą, y dla tego ſię zowią Moralne, álbo obyczayne.

170.

Wieleſz ieſt Cnot Theologicznych?

Odpo: Trzy. Wiárá, Nádźieia, y Miłość Boſka.

171

Wiárá, ná iákiey ſię Doſkonáłośći Boſkiey funduie?

Odpo: Wiárá funduie ſię ná Doſkonáłośći Boſkiey, ktora ſię zowie Prawdomowność, to ieſt: że BOG kiedykolwiek co mowi, nieomylnie záwſze prawdę mowi, á zátym mocno y gruntownie, iáko prawdę mowiącemu, wierzyć mu trzebá.

Coż to iest Wierzyć

Odpo: Wierzyć, iest rozumem sądźić, iż to iest prawdá, co Osobá iáka powiedźiáłá, álbo powiada, y iákiey Osobie wierzę, od tákiey się Osoby Wiárá názywa, ieżeli wierzę ludźiom powiádáiącym, to iest wiárá ludzka; ieżeli wierzę BOGU mowiącemu, to táka Wiárá názywa się Boska.

173.

O Táiemnicach Wiáry Swiętey, iákasz Wiárę trzebá mieć, ludzką, czy Boską?

Odpo: Trzebá mieć koniecznie Wiárę Boską, ábyśmy Táiemnice Wiáry Swiętey, nie dla tego wierzyli, y sądźili bydź prawdźiwe, że o nich Ludźie Swięći, Mądrzy, rozumni powiádáią, náuczáią, ále dla tego, iż te Táiemnice BOG sam obiáwił, y opowiedźiał,

174.

O ktorychże Táiemnicach káżdemu Człowiekowi rozum máiącemu,

pod

pod utrátą zbáwienia trzebá wiedźieć.

Odpo: O cztereçh Táiemnicach powinien káżdy Człowiek rozum máiący, pod utrátą zbáwienia wiedźieć. *Pierwsza.* Ze BOG ieſt. *Wtora.* Ze ten BOG złych karze, á dobrym płáći. *Trzećia.* Iż ten BOG ieſt w TROYCY Swiętey Iedyny. *Czwarta.* Wćielenie Syná Bożego, to ieſt: iáko wtora Oſobá TROYCE Przęnayświętſzey, Syn Boży, ſtał ſię Człowiekiem.

175.

Doſyćże ieſt o tych Táiemnicach wiedźieć?

Odpo: Máło nátym wiedźieć, ále trzebá koniecznie wierzyć.

176.

Czymże ſię to rozni, wiedźieć, y wierzyć, o Táiemnicach Wiáry S.

Odpo: Wiedźieć, ieſt mieć wiádomość przez náukę, álbo powieść iáką ludźką, o Táiemnicach Wiáry S. Wierzyć záś, Wiárą Boſką, ieſt to ſądźić, iż to

prawdá

prawdá ieſt, ztey miáry: że to BOG prawdę záwſze mowiący, powiedźiał.

177.

Doſyćże wierzyć o tych Artykułách dla tego, iż ták Xięża náuczáią?

Odpo: Niedoſyć, boby to było wierzyć Ludźiom, nie BOGU, á zátym pomienione Artykuły wierzyłyby ſię Wiárą Ludzką, nie Boſką.

178.

Doſyćże ie raz uwierzyć?

Odpo: Niedoſyć, ále trzebá częśći Akt Wiáry ponawiáć, ſądząc o tych Táiemnicach, iż ſą prawdźiwe, bo ie BOG obiáwił, to ieſt opowiedźiał, ktory BOG cokolwiek powie, prawdá ieſt.

179.

Iá o tych Táiemnicach záwſze wierzę.

Odpo: Nieprawdá to, żebyś o nich záwſze wierzył, bo kiedy ſpiſz, ieſz, álbo

bo co innego robiſz, o tych Táie-
nnicach niepomyśliſz, á zátym o nich
á ten czas nie wierzyſz Aktem Wiáry;
le tylko ná ten czás o nich wierzyſz,
kiedy o nich pomyśliwſzy, ſadźiſz ie
bydź prawdźiwe, dla tego, że BOG zá-
wſze prawdę mowiący, one obiáwił,
powiedźiał, y oznaymił.

180.

*Iákże uczynić Akt Wiáry Bo-
ſkiey.*

Odpo: Sądzę iż to á to (y tu wy-
mień to, o czym chceſz uczynić Akt
Wiáry Boſkiey, náprzykład: iż ieſt
BOG w TROYCY Iedyny, iż ieſt Du-
ſza nieśmiertelna, piekło, Czyśćiec,
Niebo , &c. &c.) ieſt nieomylna
prawdá, bo to BOG powiedźiał, o-
znaymił, obiáwił, ktory záwſze praw-
dę mowi, y ták á nieináczey ieſt, iák
on mowi, á zátym wierzę BOGU me-
mu, prawdę záwſze mowiącemu.

181.

*Nadźieia, Cnotá Theologiczna,
ná*

ná iákiey się Doskonáłośći Boskiey funduie?

Odpo: Funduie się ná Miłosierdźiu y Wszechmocnośći Boskiey, że przy Łásce Páná BOGA, y przy stárániu ná-szym dostapiemy trudney rzeczy, to iest zbáwienia wiecznego.

182.

Chceszże przyłożyć stáránia, ábyś był zbáwiony.

Odpo: Chcę, y oto się stáráć będę, ábym zá Łáską y pomocą Boską Niebá dostąpił.

182.

To masz nádźieię, iż zbáwiony będźiesz?

Odpo: Mam w BOGU moim nádźieię, w nieskończonym Miłosierdźiu Iego, w niewinney Męce, w nieoszácowaney Krwi Chrystusa Páná, dla mnie przelaney, iż mi BOG odpuśći grzechy moie, y zá Łáską y Pomocą Boską dostąpię zbáwienia wiecznego, o ktore y iá też przy Łásce y Pomocy Boskiey uśilnie stáráć się będę.

184.

Miłość BOGA Theologiczna ná ákiey ſię Doſkonáłośći Boſkiey unduie?

Odpo: Ná Dobroći BOGA Nay-wyſzſzego, gdy BOGA kochamy, nie la náſzego iákiego pożytku, y interes-u, ale dla tego że ieſt naywyſzſze Do-bro, y godźien nád wſzyſtkie inne zeczy ſtworzone kochánia; y táki Akt miłośći Boſkiey nádprzyrodzony d grzeſzniká uczyniony, głádźi wnim wſzyſtkie grzechy.

185.

Coż ieſzcze Człowiekowi trze-bá umieć?

Odpo: Trzebá mu umieć Paćierz, Pozdrowienie Anielſkie, y Skład Apo-ſtolſki.

186.

Coż to ieſt Paćierz?

Odpo: Ieſt to Modlitwa, ktora Pan IEZUS w Ewangelii podał, y rozka-

zał,

zał, áby ſię Chrześćianie wten ſpoſob modlili.

187. ※

A umieſzże ten Paćierz?

Odpo: Umiem.

188. ※

Mowże go.

Odpo: Trzebá mi ſię wprzod przeżegnać.

189. ※

Przeżegnayże ſię.

Odpo: W Imię Oycá, y Syná, y Duchá Swiętego. Amen.

190. ※

Coż ſię to znáczy przez tákie przeżegnanie.

Odp: Oto wyznawam, żem ieſt Chrześćiáninem przez wyznánie TROYCE Przenayświętſzey, y wyráženie ná ſobie Krzyża Chryſtuſowego.

191. ※

Poniewaž iużeś ſię przeżegnał, mowże Paćierz? Odpo:

Odpo: Oycze náſz, kroryś ieſt w Niebieſiech. Swięć ſię Imię twoie. Przydź Kroleſtwo twoie. Bądź Wola twoiá, iáko w Niebie, ták y ná Ziemi. Chlebá náſzego powſzedniego, day nam dźiſiay. Y odpuść nam náſze winy, iáko y my odpuſzczamy náſzym winowaycom. Y niewodź nas w pokuſzenie; ále nas zbaw odeźłego Amen.

192.

Coż to ieſt Pozdrowienie Anielſkie?

Odpo: Ieſt modlitwa do Nayświętſzey PANNY, trzy Części w ſobie ſamykáiaca; z ktorych *Pierwſza* Archániol Gábryel gdy Nayświętſzey PANNIE zwiáſtował powiedźiał. *Druga Część* Swięta Elżbieta, Mátká Swiętego JANA, witáiac Nayświętſzą PANNE, do ſiebie przychodzaca złożyłá. *A trzecia* Kośćioł Boży dołożył.

193.

Mowże to Pozdrowienie Anielſkie.

Odpo: Zdrowaś MARYA, Łáſki pełna, Pan z toba, Błogosłáwionaś Ty, między Niewiaſtámi, y Błogosłáwiony Owoc Zywota Twego, JEZUS Chryſtus. Swięta MARYA Mátko Boża, modl ſię zá námi grzeſznemi, teraz y w godźinę śmierći náſzey Amen.

194.

Coż to ieſt Skład Apoſtolſki?

Odpo: Oto ieſt wyznanie Wiáry Chrześćiańſkiey, ktore złożyli Swięći Apoſtołowie, gdy ſię mieli rozchodźić ná cáły świát, dlá przepowiadánia Wiáry Swiętey.

195.

Mowże ten Skład Apoſtolſki.

Odpo: Wierzę w BOGA OYCA Wſzechmogacego, Stworzyćielá Niebá y Ziemie. Y w JEZUSA Chryſtuſa, Syná Iego Iedynego Páná náſzego ktory ſię począł z Duchá Swiętego

Náro-

Narodźił ſię z Pánny MARYI Dźiewice, Umęczony pod Pońtſkim Piłatem, Ukrzyżowany umarł, y pogrzebiony. Zſtąpił do piekłow, trzećiego dnia Zmartwychwſtał. Wſtąpił ná Niebioſa, śiedźi ná Práwicy u BOGA OYCA Wſzechmogącego, ztamtąd ma przyść ſądźić żywe, y umarłe. Wierzę w Duchá Swiętego, Swięty Kośćioł Powſzechny, Swiętych obcowanie, grzechow odpuſzczenie, Ciáłá zwartwychwſtanie, y Zywot wieczny Amen.

196 ※

Uczyń Akt Wiáry o nayprzednieyſzych czterech Artykułach, o ktorych káżdy Człowiek rozum máiący, pod utratą zbáwienia wierzyć powinien.

Odpo: Wierzę; że BOG ieſt ieden, ktory złych piekłem karze, á dobrym Niebem płáći; iże ten BOG ieſt w TROYCY Swiętey Iedyny; iże Syn Boſki, Wtora Oſobá TROYCE Przenayświętſzey, ſtał ſię dla nas grze-

ſznych Człowiekiem. Nádto wierzę, y wyznawam wſzyſtkie inne Artykuły Wiáry Swiętey Kátolickiey, ktore Kośćioł Swięty Rzymſki, do wierzenia podáie, mocno ſądząc, iż to ieſt wſzyſtko nieomylna prawdá, poniewáż to BOG powiedział, ktory záwſze prawdę mowi, y przeto mocno, gruntownie, ſtátecznie, y niewzruſzenie wierzę, iáko BOGU, prawdę mowiącemu, y zá tę wiárę gotowem Krew wylać, y żyćie położyć.

197. ※

Uczyń Akt Nádźiei.

O*dpo.*: Mam nádźieię w nieſkończonym Miłoſierdźiu Boſkim, y w niewinney Męce JEZUSA moiego, iż mnie BOG, grzechy moie odpuśćiwſzy, do Niebá przyimie, y tám ſię z nim ná wieki ćieſzyć będę, do czego y iá tákże, ile ze mnie wſzelkiego przyłożę ſtáránia, ábym zá przeſzłe grzechy żáłował, pokutował, á ná potym nigdy więcey niegrzeſzył, ále ná Niebo ſobie zárabiał.

198.

198.

Uczyń Akt Miłośći P. BOGA.

Odpo: Kocham Páná BOGA nád wszystko stworzenie, dla iego szczeGOLNEy Dobroći, bo BOG moy, iest naywiększe Dobro, naywiększego godne kochánia, y przeto go też nád wszystko, y nád samo żyćie moie dla niego samego kocham.

199.

Dosyćże te Akty raz w żyćiu uczynić, y czyli ie trzebá przed káżdą Spowiedźią ponawiać?

Odpo: Niedosyć iest w żyćiu swoim raz te Akty uczynić, áni też dosyć iest, co pięć lat ie ponawiać, ále trzebá częśći, y słuszna rzecz iest, áby ie co rok po kilká rázy czynić, y owszem czym częśćiey, tym lepiey; á zátym lubo nie iest koniecznie potrzebna, áby ie przed káżdą Spowiedźią ponawiać tym zwłaszcza, ktorzy się często spowiadáią, y innego czásu tákowe Akty czynią, ći iednak, ktorzy się rzadko spowiádáią, dopieroż tych Aktow innego

go czáſu dla zápomnienia, álbo nie wiádomośći boday kiedy czynia, naywiękſza ſpoſobność máią, áby ie zá przypomnieniem y pomocą Kápłáńſka, przy ſpowiedźi ponawiali, nie tylko ie uſty mowiąc, ále wewnętrznie rozumem Akt Wiáry; wolą y ſerdecznym áffektem, Akt Nádźiei, y Miłośći Boſkiey czyniac.

200.

Iákże krotko náuczyć? áby Człowiek wiedźiał to, co mu pod utratą zbáwienia należy wiedźieć, y wierzyć, y żeby umiał o tych Táiemnicach wewnętrznie uczynić Akt Wiary Boſkiey, iakoli też Nádźiei, y Miłośći Boſkiey, y Akt Żalu za grzechy, z mocnym poſtánowieniem nigdy ná potym niegrzeſzyć, zwłaſzcza śmiertelnie.

Odpo: Ponieważ żaden Człowiek do Spowiedźi niemoże bydź przypuſzczony, ktoryby nigdy nieuczynił Aktu Wiary Boſkiey o niektorych Táiemni-

iemni-

emnicach Wiáry Swiętey, przeto
iektorzy Kápłáni máią ten zwyczay,
ż przy Spowiedźi, chca[illegible]dź upe-
wnieni, czy ten Człowie[illegible], ktory się
powiada, uczynił kiedy w żyćiu swo-
m Akt Wiáry Boskiey, o pomienio-
ych Táiemnicach, ták mu, w ten spo-
ob, álbo inszy dopomagáią, áby on
á niektore pytánia odpowiadáiąc,
rzed rozgrzeszeniem uczynił wewnę-
rznie Akt Wiáry Boskiey, y innych
Cnot Swiętych, iáko to: Nádźiei, Mi-
ośći Boskiey, Zalu zá grzechy, y mo-
nego postánowienia.

1. Co iest TROYCA Swięta. *Odpo:* *OG OYCIEC, BOG SYN, BOG DUCH WIĘTY, Trzy OSOBY, ieden PAN BOG.*

2. Coż to iest PAN JEZUS. *Odpo:* *yn Boży, ktory dla nas, stał się Człowie- iem, prawdźiwy BOG, prawdźiwy Czło- iek, ktory się Národźił z PANNY MA- YI, ná Krzyżu dla zbáwienia nászego marł, Zmartwychwstał, sądźić będźie ży- ych, y umárłych.*

3. Czymże złych ludźi w grzechu mierтelnym umieráiących BOG ka- ć będźie. *Odpo: Piekłem.* A zá dobre

uczynki,

uczynki, czym płácić będźie. *Odpo*: *Niebem.*

4. Gdźież teraz ieſt PAN JEZUS. Odpo: *w Niebie, y ná Ziemi utáiony w Przenayświętſzym SAKRAMENCIE, to ieſt w Hoſtyi od Kápłáná Poświęconey.*

5. Iákiż tám ieſt Pan JEZUS. *Odpo*: *Zywy, máiący Duſzę, Ciáło, y Krew ſwoię Przenayświętſzą.*

6. Wierzyſz to wſzyſtko? Odpo: *Wierzę, bo ſadzę to bydź nieomylna prawdá.*

7. Dla czegoż to ſadźiſz, że to wſzyſtko prawdá. Odpo: *Bo ták BOG powiedźiał; á co BOG powie, nieomylná ieſt prawda, gdyż on záwſze prawdę mowi.*

8. To tedy wierzyſz BOGU prawdę mowiącemu? Odpo: *Mocno y niewzruſzenie wierzę BOGU prawdę záwſze mowiacemu.*

9. Maſz nádźieię, iż ći Pan BOG grzechy twoie odpuśći? Odpo: *Mam wielka nádźieię, y dla tego ich ſię chcę ſpowiadać. Ieżeli ſię ten Akt mowi przed Spowiedźią, ieżeli po Spowiedźi, to ſię ieſzcze Xiadz dáley pytá.*

10.

o. Kochaſz PANA BOGA náde
yſtko, dla Iego Dobroći. *Odpo:*
ham.

. To żáłuieſz żeś kiedy BOGA o-
ził. *Odpo: Záłuię.*

. Y niechceſz więcey BOGA o-
żać. *Odpo: Niechcę nigdy BOGA nie-*
brażać, przeto mocno ſtánowię y obiecu-
iż iuż więcey żadnym grzechem Páná
GA nieobrażę.

ayći to Pánie BOZE,
AMEN.

Ad M. D. G.

B G J